

ПРОГРАМА
розвитку кафедри фізіології та анатомії
ННЦ «Інститут біології та медицини»
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Загальні положення

Кафедра фізіології та анатомії - одна із найстаріших кафедр університету із славною історією і значними здобутками. Кафедра була заснована у 1842 році в складі медичного факультету Київського університету святого Володимира як кафедра фізіології здорової людини. В історії розвитку кафедри фізіології чітко виділяються чотири етапи: перший - із часу відкриття і до 1920 р., коли на базі медичного факультету університету було створено медичний інститут; другий — існування кафедри в період складної реорганізації вищої освіти в 20-30-х роках; третій - післявоєнний період відбудови і подальшого бурхливого розвитку вищої освіти й науки на теренах колишнього Радянського Союзу та останній четвертий – існування кафедри із набуттям Україною її незалежності. В усі періоди свого існування кафедра завжди спрямовувала і спрямовує всі свої зусилля на підготовку висококваліфікованих фахівців-фізіологів.

Фізіологія та анатомія – фундаментальні біологічні науки, які охоплюють всю структурно-функціональну організацію та механізми функціонування організму людини і тварин за умов норми та розвитку різних патологій, тому це ті науки, розвиток яких завжди буде визначати рівень нашого пізнання самих себе та нашої здатності бути здоровими і щасливими. Сучасний світ, який так швидко й інтенсивно розвивається, ставить перед фізіологією як одне з пріоритетних завдань пошук шляхів і способів підвищення адаптаційних можливостей людини з метою збереження її фізичного і психічного здоров'я, самоствердження та самореалізації особистості протягом життя

В останнє десятиліття науковий світ все більше переконується в тому, що вирішення цієї проблеми лежить в з'ясуванні фундаментальних механізмів тонкої взаємодії мозку і тіла. Кафедра ж фізіології та анатомії Університету в усі періоди свого існування саме це питання ставила і ставить на перше місце. Весь науковий світ знає співробітників кафедри В.О. Беца, В.Ю. Чаговця, В.В. Правдіч-Немінського, П.Г. Богача, Д.С. Воронцова, П.Г. Костюка та багатьох інших, які зробили світові пріоритетні відкриття в з'ясуванні того, як працює наш мозок і наше тіло.

Фундаментальні дослідження в фізіології важливі для клінічної медицини з точки зору розуміння причин і патогенезу, діагностики, профілактики та лікування захворювань. Фізіологія наразі засвоює ті інструменти і методи, котрі дозволять неінвазивно реєструвати діяльність будь-якої системи організму людини в онлайн режимі. Теоретичні і практичні знання сучасної фізіології та анатомії надають унікальну можливість експериментально вивчати на різних рівнях організації (молекулярному, клітинному, органному та цілого організму) фізіологічні механізми і процеси, пов'язані, зокрема, з відповіддю організму на різноманітні фактори та впливи. Глибоке вивчення фізіології та анатомії є невід'ємним у підготовці висококваліфікованих фахівців для роботи у різних галузях біології та медицини.

Програма розвитку кафедри фізіології та анатомії складена відповідно до

Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті; законів України "Про освіту", Статуту Університету та Державної комплексної програми розвитку Київського національного університету імені Тараса Шевченка на 2014–2020 рр.

Основні напрями роботи кафедри

Згідно з Положенням про кафедру Київського національного університету імені Тараса Шевченка від 04.06.2007 р., кафедра фізіології та анатомії здійснює діяльність за наступними напрямками: навчально-методична робота, науково-дослідна діяльність, підготовка професорсько-викладацького складу, виховна робота зі студентами, а також розвиток міжнародних та міжвузівських освітніх та наукових зв'язків.

Навчально-методична робота

Навчально-методична робота кафедри фізіології та анатомії у найближчий період підпорядковуватиметься новим нормативним документам, зокрема «Закон України про освіту» № 2145-VIII від 5 вересня 2017 року. Основний освітній пріоритет кафедри зміщується в бік гуманізації освіти студента-фізіолога та зосередженості основної уваги на наданні студентам навичок і вмінь, що є основою компетентностей, які є найбільш затребуваними на ринку праці України та світу:

- кафедра планує в подальшому широко використовувати альтернативні методи вивчення фізіології і анатомії без використання експериментальних тварин в гострих дослідах, оскільки постулює, що всі експериментальні тварини відчувають біль і можуть страждати від непродуманих експериментальних впливів. З цією метою кафедра буде в повній мірі дотримуватися «Закону України проти жорстокого поводження з тваринами» і використовувати в навчальному процесі наявні натеper альтернативні методи і способи навчання, одним з пріоритетних розробником яких вона є в Україні.

- зважаючи на те, що науки про мозок у всьому світі є пріоритетними, а фахівці з нейронаук є найзатребуванішими на світовому ринку праці кафедра ініціює розробку нової міжкафедрадральної освітньої магістерської програми «Нейробіологія» на основі магістерської програми «Нейрофізіологія», яка була започаткована на кафедрі, а її випускники тепер працюють у провідних дослідницьких лабораторіях та комерційних структурах України та світу;

- зважаючи на наявний досвід підготовки викладачами кафедри підручників та посібників для ЗВО, планується підготовка до видання нових підручників та навчальних посібників і робочих зошитів з фізіології та анатомії

- планується розробка нових та удосконалення існуючих лабораторних практикумів як на базі кафедри, так і з залученням експериментальних баз профільних інститутів НАН України з метою підвищення рівня практичної підготовки студентів магістрів;

- продовжити ефективну роботу із залучення провідних фахівців НАНУ для читання спецкурсів та проведення спецпрактикумів на базі академічних установ:

- розробка нових науково-методичних підходів для позааудиторного та

дистанційного навчання студентів;

- продовження започаткованої раніше програми обміну студентів в рамках академічної мобільності;

- вивчення та використання досвіду навчально-методичної роботи провідних університетів України та світу.

Інший пріоритет навчально-методичної роботи кафедри пов'язаний з відкриттям в ННЦ «Інститут біології та медицини» медичного освітнього напрямку.

З цією метою планується:

- розробка науково-методичної літератури з фізіології з розділами прикладної (медичної) спрямованості для використання у навчальному процесі підготовки студентів медичного напрямку ННЦ «Інститут біології та медицини» українською та англійською мовами;

- розробка нових практичних занять з використанням альтернативних методів ;

- буде продовжена та розширена співпраця з державними та приватними організаціями і установами для проходження навчальних та виробничих практик, виконання курсових та випускних кваліфікаційних робіт студентами на базі цих установ

Наукова робота та міжнародні зв'язки

Наукова робота викладачів кафедри буде виконуватись у рамках Закону України № 5460-VI від 16.10.2012 «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки», у якому зазначено: «Визначити пріоритетними напрямками розвитку науки і техніки на період до 2020 року фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, потенціалу України».

З цією метою планується:

- успішне виконання задач фундаментальної наукової теми кафедри «Механізми функціонування мозку та вісцеральних систем за умов гострого і хронічного стресу» номер державної реєстрації 0116U0066379

- успішне виконання задач прикладної НДР №18БП036-03 « Розробка засобів нейрофізіологічної діагностики та корекції наслідків поранення головного мозку, контузії і посттравматичного стресового розладу в учасників АТО».

- розширити наукове співробітництво з науковцями Військового інституту Університету з метою проведення спільних досліджень та створення на їх основі психофізіологічних тестових систем;

- продовжити наукове співробітництво з Інститутом біохімії ім. О.О. Паладіна НАН України з вивчення ролі ендоканабіноїдної системи організму з метою створення антистресових препаратів нового покоління;

- брати участь у конкурсах науково-дослідних проектів і грантів МОН України, НАН України, інших установ державної та приватної форм власності; брати участь у конкурсах міжнародних проектів з метою проведення спільних наукових досліджень у галузі фізіології та медицини з провідними науковими та навчальними установами світу;

- розробляти та впроваджувати нові напрями наукової діяльності з урахуванням сучасних тенденцій фізіології необхідності прикладного характеру

досліджень та їх інтеграції у освітній процес;

- підвищувати публікаційну активність співробітників кафедри з орієнтацією на високо рейтингові вітчизняні та зарубіжні фахові періодичні видання для підвищення індексу цитування друкованих праць;

- залучати співробітників, студентів, аспірантів та докторантів кафедри до участі у міжнародних фахових наукових конференціях та школах;

- розширення міжнародної участі в організованій кафедрою Міжнародній науковій конференції «Психфізіологічні та вісцеральні функції в нормі і патології» із залученням провідних фахівців з фізіології людини та тварин, фундаментальної та прикладної медицини, , організація тематичних теоретичних і методологічних круглих столів і курсів лекцій для фахівців у галузі медицини в рамках конференції;

- розширення членства студентів та аспірантів кафедри у Українському фізіологічному Товаристві ім. П.Г. Костюка, Українському товаристві нейронаук, Українському біофізичному товаристві, Британському фізіологічному товаристві для долучення до наукових та освітянських заходів, організованих цими товариствами;

- розширення співпраці з науковими установами НАНУ, МО, МОЗ та Академії медичних наук України, а також науковими профільними центрами світу;

- підвищення ефективності підготовки аспірантів та докторантів кафедри фізіології та анатомії;

- впровадження результатів наукової роботи співробітників та аспірантів кафедри в учбовий процес у формі окремих лекцій, семінарських та лабораторних занять, занять фізіологічного гуртка, який працює на кафедрі.

- продовжувати плідно співпрацювати в рамках договорів про наукове співробітництво з Лундським університетом (Швеція) та Вільнюським університетом (Литва).

Робота зі студентами та учнівською молоддю

- Співробітники кафедри упродовж багатьох років беруть найактивнішу участь з популяризації досягнень сучасної фізіології як серед студентів Інституту, так і серед учнівської молоді, виступаючи в засобах масової інформації та беручи безпосередню участь як члени журі та експерти різноманітних наукових конкурсів і проектів МАН України, Всеукраїнської олімпіади з біології, в заходах, які проводить УДНЦ, фонд Пінчука «Завтра UA», тощо

- урізноманітнити засоби профорієнтаційної роботи в рамках зазначених вище заходів;

- проводити оновлення інформації на сайті кафедри фізіології та анатомії; розширити участь викладачів кафедри, аспірантів та студентів в організації та проведенні студентських олімпіад, наукових шкіл, наукових семінарів, конкурсів наукових робіт в ННЦ «Інститут біології» та за його межами;

- залучити до проведення засідань фізіологічного гуртка випускників кафедри, які працюють і навчаються в провідних наукових установах світу;

- продовжити багатолітню практику проведення «Дня фізіолога» та посвячення студентів III курсу в фізіології.

Підготовка професорсько-викладацького складу

Станом на вересень 2018 р. на кафедрі фізіології працює 7 викладачів, з них: 7 кандидатів біологічних наук, з них 5 доценти і 2 асистенти.

Упродовж останніх чотирьох років кафедра мала середнє загальне навантаження 4945 год на денному відділенні та 302 – на заочному відділенні з середнім аудиторним навантаженням на викладача 469 год.

Середній вік викладачів кафедри – 46 років. З метою підвищення рівня підготовки професорсько-викладацького складу планується:

регулярне підвищення кваліфікації викладацького складу на стажуваннях у закладах освіти та організаціях НАНУ, НАМНУ, МОЗ;

поповнення штату кафедри доктором наук з числа штатних співробітників після захисту докторської дисертації;

Основні умови успішного здійснення програми

Успішне здійснення програми розвитку кафедри фізіології та анатомії можливе за наступних умов:

- послідовного ефективного виконання зазначених у ній положень співробітниками кафедри;

- забезпечення методичної та організаційної підтримки ініціатив кафедри керівництвом ННЦ «Інститут біології та медицини» та університету; наявності фінансування з боку держави та за рахунок недержавних джерел.

План розвитку кафедри фізіології та анатомії ННЦ «Інститут біології та медицини» Київського національного університету імені Тараса Шевченка підготував доктор біологічних наук, професор Макарчук Микола Юхимович.

Обговорено та прийнято за основу рішенням кафедри фізіології та анатомії (протокол засідання кафедри від 10 вересня 2018 року за № 4).